

не визивають семантичних асоціацій. Узагальнюючі результати експерименту бачимо, що на семантичне поле першокурсників (на привабливість крайн світу) дуже впливають СМІ, Інтернет, реклама туристичних агенцій. Сподіваємося, що після закінчення декількох курсів навчання на ГГФ воно розшириться в 2–3 рази і буде складатися з грамотного, професійного набору слів та словосполучень (передбачається продовження проведення досліджень по даній темі).

Бібліографічні посилання

1. Блейхер В. М. Психологическая диагностика интеллекта. – К. 1978. – 125 с.
2. Голд Дж. Психология и география. Основы поведенческой географии. – М., 1990. – 245 с.
3. Зеленская Л. И. Теоретические и методологические основы создания средств обучения географии (региональный компонент). – Д. 1998. – 244 с.
4. Линч К. Образ города. – М., 1982. – 198 с.
5. Шемякин Ф.Н. О психологии пространственных представлений // Уч. зап. Гос. ин-та психологии. – М., 1940. – 187 с.

Надійшла до редколегії 11.02.08

УДК 911.3

І. І. Ковтуник

Інститут географії НАН України

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ЧИННИК ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗВ'ЯЗКУ В УКРАЇНІ

На основі системи показників і аналізу статистичних даних досліджено міжрегіональні відмінності в розміщенні інвестицій у зв'язок. Визначено особливості їх територіального поширення. Узагальнено інвестиційний чинник територіальної організації зв'язку в Україні.

Постановка проблеми. Однією з рушійних сил сучасного процесу глобалізації виступають інвестиційні ресурси, обсяги яких постійно зростають. Для відносно глибокого дослідження зв'язку потрібно проаналізувати два головні показники інвестиційного чинника територіальної організації даного виду економічної діяльності – інвестиції в основний капітал і прямі іноземні інвестиції (ПІІ). У даній статті проаналізовано інвестиції в основний капітал у зв'язок і детально розглянуто ПІІ – показники інвестиційного чинника територіальної організації зв'язку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На жаль, незважаючи на велику актуальність поставленої теми, робіт по ній видано досить мало. В основному, – це роботи вчених-економістів, які не містять географічного аналізу. Дослідження суспільно-географічного напрямку, присвячені інвестиційному чиннику територіальної організації зв'язку в Україні, – просто відсутні.

Мета і завдання статті. Метою дослідження є вивчити інвестиційний чинник територіальної організації зв'язку в Україні.

Досягнення поставленої мети здійснювалось через постановку і вирішення наступних завдань:

1. Визначити показники, які впливають на інвестиційний чинник територіальної організації зв'язку в Україні;
2. Дослідити інвестиційний чинник територіальної організації зв'язку;
3. Узагальнити інвестиційний чинник територіальної організації зв'язку в Україні.

Основний матеріал дослідження. Інвестиційний чинник територіальної організації зв'язку в Україні має значний вплив на розвиток даного виду економічної діяльності (табл. 1–3, рис. 1). Правильність такого судження підтверджує проведений кореляційний аналіз двох основних показників інвестиційного чинника територіальної організації зв'язку – інвестицій в основний капітал у зв'язок і ПШ у зв'язок. Дану взаємозалежність добре ілюструє рис. 1. Як видно з нього, регіони України з найкращими показниками розвитку зв'язку відзначаються і значними обсягами інвестиційної діяльності.

Таблиця 1

Інвестиції в основний капітал у зв'язок у 2004 р. та динаміка обсягу за 2001–2004 рр. в регіонах України

Регіони	Інвестиції в основний капітал у зв'язок						Динаміка (до попереднього року) обсягу інвестицій в основний капітал у зв'язок, %		
	В фактичних цінах; тис. грн.	В реальних цінах; тис. грн.	Рівень територіального зосередження		Рівень територіальної концентрації		2002	2003	2004
			Частка регіону в Україні, %	ІТЗ	На 1000 жителів, грн.	ІТК			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Україна	5651000	5032057	100,0	1,00	106539	1,00	118,1	137,6	148,5
АР Крим	276259	246001	4,9	1,23	103667	0,97	142,7	167,1	102,1
Вінницька	64454	57394	1,1	0,28	33369	0,31	194,8	92,5	140,1
Волинська	46500	41407	0,8	0,20	39624	0,37	160,4	108,4	133,7
Дніпропетровська	635000	565450	11,2	2,80	162673	1,53	157,5	137,0	150,3
Донецька	310536	276524	5,5	1,38	59188	0,56	157,8	173,8	112,9
Житомирська	47334	42150	0,8	0,20	31338	0,29	107,5	98,7	136,0
Закарпатська	106200	94568	1,9	0,48	75776	0,71	65,4	251,7	190,5
Запорізька	129385	115214	2,3	0,58	61382	0,58	123,0	133,7	142,0
Івано-Франківська	65926	58705	1,2	0,30	42113	0,40	182,9	118,6	174,0
Київська	1673207	1489944	29,6	7,40	338778	3,18	70,4	119,9	160,3
Кіровоградська	57500	51202	1,0	0,25	47234	0,44	71,7	133,0	199,3
Луганська	105155	93638	1,9	0,48	38376	0,36	170,9	105,8	168,4
Львівська	531000	472841	9,4	2,35	182705	1,71	167,7	143,8	147,6
Миколаївська	71240	63437	1,3	0,33	51617	0,48	86,7	176,4	212,3
Одеська	500000	445236	8,8	2,20	184286	1,73	113,7	158,2	155,4
Полтавська	70223	62532	1,2	0,30	39779	0,37	82,5	169,0	107,9
Рівненська	41573	37020	0,7	0,18	31886	0,30	140,6	152,9	115,7
Сумська	44040	39216	0,8	0,20	31524	0,30	*	*	*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Тернопільська	34755	30948	0,6	0,15	27632	0,26	*	*	*
Харківська	490700	436955	8,7	2,18	153425	1,44	180,3	134,2	120,5
Херсонська	98077	87335	1,7	0,43	76744	0,72	79,6	136,6	275,2
Хмельницька	64164	57136	1,1	0,28	41164	0,39	281,9	129,4	187,9
Черкаська	93927	83639	1,7	0,43	61635	0,58	*	*	*
Чернівецька	55800	49688	1,0	0,25	54542	0,51	129,0	226,4	78,5
Чернігівська	46620	41514	0,8	0,20	34944	0,33	149,8	245,4	101,0

Розраховано за даними: [1–8].

* Розрахунок є неможливим, оскільки дані: [1–3] подані в сумі з транспортом.

Таблиця 2

Рівень інвестування в зв'язок у регіонах України в 2004 р. (за ІТЗ)

Рівень інвестування	Регіони	Інвестиції в основний капітал			
		У фактичних цінах; тис. грн.	У реальних цінах; тис. грн.	Рівень територіального зосередження	
				Частка регіону в Україні, %	ІТЗ
	Україна	5651000	5032057	100,0	1,00
Дуже високий	Київська	1673207	1489944	29,6	7,40
Високий	Дніпропетровська	635000	565450	11,2	2,80
	Львівська	531000	472841	9,4	2,35
	Одеська	500000	445236	8,8	2,20
	Харківська	490700	436955	8,7	2,18
Середній	Донецька	310536	276524	5,5	1,38
	АР Крим	276259	246001	4,9	1,23
Низький	Запорізька	129385	115214	2,3	0,58
	Закарпатська	106200	94568	1,9	0,48
	Луганська	105155	93638	1,9	0,48
	Херсонська	98077	87335	1,7	0,43
	Черкаська	93927	83639	1,7	0,43
	Миколаївська	71240	63437	1,3	0,33
	Івано-Франківська	65926	58705	1,2	0,30
	Полтавська	70223	62532	1,2	0,30
	Вінницька	64454	57394	1,1	0,28
	Хмельницька	64164	57136	1,1	0,28
	Кіровоградська	57500	51202	1,0	0,25
	Чернівецька	55800	49688	1,0	0,25
	Волинська	46500	41407	0,8	0,20
	Житомирська	47334	42150	0,8	0,20
	Сумська	44040	39216	0,8	0,20
	Чернігівська	46620	41514	0,8	0,20
Рівненська	41573	37020	0,7	0,18	
Дуже низький	Тернопільська	34755	30948	0,6	0,15

Розраховано за даними: [1–8].

Важливою складовою інвестиційного ринку України є ПІІ. Зрозуміло, що країни, котрі намагаються залучити ПІІ, не можуть впливати на чинники, які влас-

тиві фірмам-інвесторам. Утім, дані країни мають реальний вплив на чинники, які характеризують місцевий ринок та політику уряду щодо активізації процесу прямого іноземного інвестування.

Таблиця 3

Рівень інвестування в зв'язок у регіонах України в 2004 р. (за ІТК)

Рівень інвестування	Регіони	Інвестиції в основний капітал			
		В фактичних цінах; тис. грн.	В реальних цінах; тис. грн.	Рівень територіальної концентрації	
				На 1000 жителів, грн.	ІТК
	Україна	5651000	5032057	106539	1,00
Дуже високий	Київська	1673207	1489944	338778	3,18
Високий	Одеська	500000	445236	184286	1,73
	Львівська	531000	472841	182705	1,71
	Дніпропетровська	635000	565450	162673	1,53
Середній	Харківська	490700	436955	153425	1,44
	АР Крим	276259	246001	103667	0,97
	Херсонська	98077	87335	76744	0,72
	Закарпатська	106200	94568	75776	0,71
	Запорізька	129385	115214	61382	0,58
	Черкаська	93927	83639	61635	0,58
	Донецька	310536	276524	59188	0,56
	Чернівецька	55800	49688	54542	0,51
	Миколаївська	71240	63437	51617	0,48
	Кіровоградська	57500	51202	47234	0,44
Низький	Івано-Франківська	65926	58705	42113	0,40
	Хмельницька	64164	57136	41164	0,39
	Волинська	46500	41407	39624	0,37
	Полтавська	70223	62532	39779	0,37
	Луганська	105155	93638	38376	0,36
	Чернігівська	46620	41514	34944	0,33
	Вінницька	64454	57394	33369	0,31
	Рівненська	41573	37020	31886	0,30
	Сумська	44040	39216	31524	0,30
	Житомирська	47334	42150	31338	0,29
	Дуже низький	Тернопільська	34755	30948	27632

Розраховано за даними: [1–8].

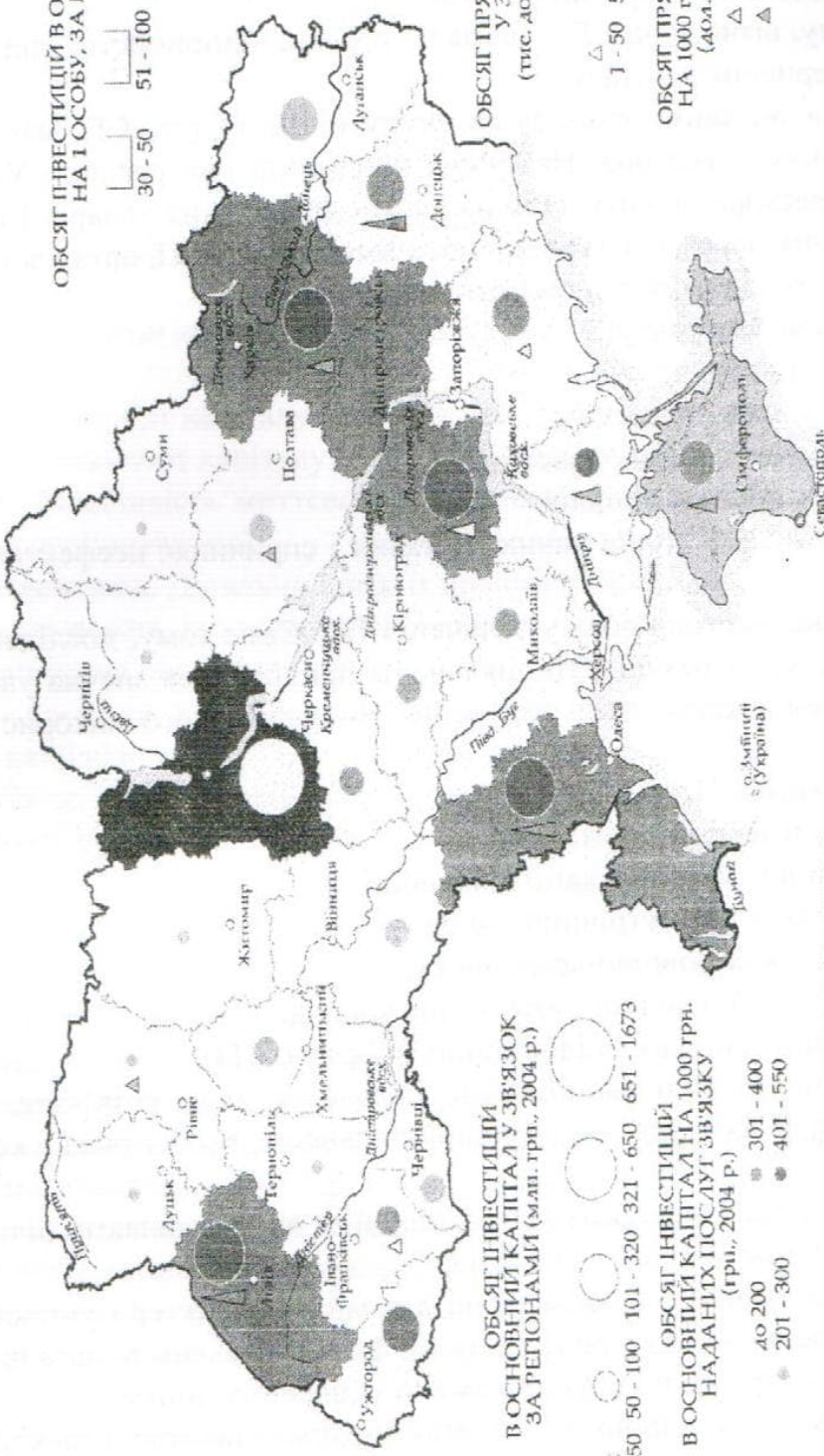
Чинники, які впливають на схильність компаній (фірм) до інвестування:

1. Галузева специфіка компаній;
2. Зрілість фірм;
3. Стратегія компаній;
4. Організаційно-управлінська структура фірм;
5. Досвід компаній у міжнародному бізнесі.

На сучасному етапі спільні підприємства (СП) є головною формою залучення ПІІ в економіку регіонів України. Створення спільних із прямими іноземними партнерами підприємств відбувається досить інтенсивно. Проте, реальний соціально-економічний ефект від їхньої діяльності – незначний: продуктивно працюють у су-

УКРАЇНА

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗВ'ЯЗКУ

ОБСЯГ ІНВЕСТИЦІЙ В ОСНОВНИЙ КАПІТАЛ У ЗВ'ЯЗОК НА 1 ОСОБУ, ЗА РЕГІОНАМИ (грн., 2004 р.)

ОБСЯГ ІНВЕСТИЦІЙ В ОСНОВНИЙ КАПІТАЛ У ЗВ'ЯЗОК ЗА РЕГІОНАМИ (млн. грн., 2004 р.)

ОБСЯГ ІНВЕСТИЦІЙ В ОСНОВНИЙ КАПІТАЛ НА 1000 ГРН. НАДАНИХ ПОСЛУГ ЗВ'ЯЗКУ (грн., 2004 р.)

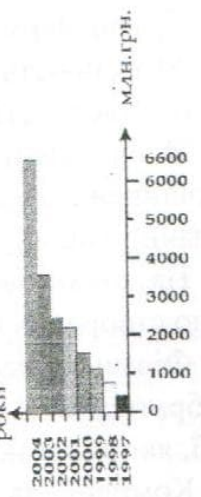
ОБСЯГ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ У ЗВ'ЯЗОК, ЗА РЕГІОНАМИ (тис. дол. США, на початок 2005 року)

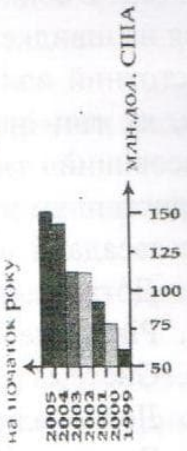
ОБСЯГ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА 1000 ГРН. НАДАНИХ ПОСЛУГ ЗВ'ЯЗКУ (дол. США, на початок 2005 року)

ДИНАМІКА ОБСЯГУ ІНВЕСТИЦІЙ В ОСНОВНИЙ КАПІТАЛ У ЗВ'ЯЗОК В УКРАЇНІ ЗА 1997 - 2004 РР., МЛН. ГРН.

ДИНАМІКА ОБСЯГУ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ У ЗВ'ЯЗОК В УКРАЇНІ ЗА 1999 - 2005 РР., МЛН. ДОЛ. США

Масштаб 1:7 000 000

часних умовах господарювання лише близько половини таких підприємств. На теперішній час для підприємств з участю іноземного капіталу властива низка негативних характеристик:

1. Невеликий статутний фонд;
2. Схильність до диверсифікації за кількістю партнерів, видами діяльності і розподілом по регіонам;
3. Орієнтація на внутрішній ринок та виробництво низькотехнологічних товарів і послуг;
4. Обережність щодо інвестування значних обсягів капіталу;
5. Можливість миттєвого згорання діяльності.

Отже, в основному, вітчизняні СП – це малі і середні підприємства, які орієнтуються на швидке повернення капіталу.

Істотний вплив на те, якими саме за своєю сутністю будуть СП, має такий чинник, як тип іноземного інвестора. Найбільш придатний для регіонів України «наймасовіший» тип інвестора орієнтується на випуск споживчих товарів і послуг із використанням місцевих переваг. Створені цими інвесторами СП, організовані на звичних засадах і залежать від ряду різноманітних обставин:

1. Дотримання умов контракту;
2. Рівень державного втручання;
3. Система захисту прав власності;
4. Досконалість митного законодавства;
5. Врахування негативних наслідків.

Таким чином, негативний вплив даних обставин і спричиняє неефективність функціонування СП.

СП відіграють першочергову роль у залученні ПІІ. Саме тому, дослідженню тенденцій їхнього розвитку та результатів діяльності приділяється значна увага, у світлі вирішення проблем інтенсивного залучення та ефективного використання ПІІ.

Особливості створення СП:

1. Незначний статутний фонд компаній;
2. Схильність фірм до диверсифікації діяльності;
3. Орієнтація компаній на внутрішній ринок;
4. Досвід фірм роботи на зовнішньому ринку;
5. Можливість компаній швидкого вилучення коштів.

Особливості створення спільних підприємств зв'язку (СПЗ):

1. В олігополістичному виді економічної діяльності, яким є зв'язок, СПЗ більш поширені, аніж у других видах економічної діяльності, в яких рівень конкуренції значно вищий;

2. На початковому етапі свого розвитку компанії зв'язку виявляють більший інтерес до створення СПЗ, ніж на етапі «зрілості»;

3. Фірми з високим рівнем диверсифікації діяльності характеризуються бажанням брати участь у створенні СПЗ, на відміну від фірм із низьким рівнем диверсифікації, які намагаються втримати лідерство вже на освоєному ринку;

4. Компанії зв'язку зі складною організаційно-управлінською структурою потребують контролю над своїми структурними підрозділами, тому вони схильні уникати участі у створенні СПЗ;

5. Фірми, які зайняті в масових виробництвах зі стабільною технологією, більшою мірою готові створювати СПЗ. Але останнім часом простежується-

ся наступна тенденція: компанії зв'язку, які функціонують у передових видах і підвидах зв'язку, проявляють схильність до створення СПЗ у зв'язку з тим, що при проведенні науково-дослідних робіт, крім основних, стають власниками ще й побічних технологій, які освоюють у межах СПЗ.

Прикладом СПЗ може бути так звана «велика трійка» дистриб'юторів і торгівців: ERC, MTI і Unitrade. Остання нещодавно була поділена на три компанії у складі інвестиційної групи AVentures: Direct Line, S-мастер і Udicom. До речі, «велика трійка» отримує і найбільші доходи на внутрішньому ринку (сумарно – 211000 тис. євро в 2003 р.) [10].

Отже, запропоновані особливості створення СП та СПЗ, відбивають сучасні тенденції залучення ПІІ, а також провідні стратегії розвитку української та іноземної сторони.

Аналіз характерних особливостей процесу прямого іноземного інвестування дозволяє зробити висновок, що на сучасному етапі у структурі прямих іноземних капіталів у регіонах України можна виділити наступні потоки:

1. Дрібний і середній капітал підприємств (особисті зв'язки партнерів по СП);
2. Великий капітал транснаціональних корпорацій (міжнародні зв'язки партнерів по СП);
3. Реімпорт капіталу (повернення українського капіталу з офшорних зон);
4. Реекспорт капіталу (освоєння українським капіталом іноземного ринку);
5. Можливість миттєвого завершення роботи (перспектива швидкого закінчення функціонування).

Висновки. Детальний аналіз цієї статті дозволяє зробити наступні висновки:

- по-перше, що в регіонах України має місце невикористання платоспроможного попиту на послуги зв'язку;
- по-друге, виявлено регіони, інвестиції в розвиток послуг зв'язку яких, будуть у найближчий час найбільш ефективними.

На це вказує аналіз двох головних показників інвестиційного чинника територіальної організації зв'язку – інвестицій в основний капітал у зв'язок і ПІІ у зв'язок.

Бібліографічні посилання

1. Статистичний регіональний щорічник України за 2001 рік (електронна версія).
2. Статистичний регіональний щорічник України за 2002 рік (електронна версія).
3. Статистичний регіональний щорічник України за 2003 рік (електронна версія).
4. Статистичний регіональний щорічник України за 2004 рік (електронна версія).
5. Статистичний щорічник України за 2001 рік / За ред. О. Г. Осауленка. – К., 2002. – 646 с.
6. Статистичний щорічник України за 2002 рік / За ред. О.Г. Осауленка. – К., 2003. – 664 с.
7. Статистичний щорічник України за 2003 рік / За ред. О.Г. Осауленка. – К., 2004. – 632 с.
8. Статистичний щорічник України за 2004 рік / За ред. О.Г. Осауленка. – К., 2005. – 592 с.
9. МакКоннелл К.Р. Экономика: принципы, проблемы и политика: Пер. с англ. 11-го изд. / К. Р. МакКоннелл, С. Л. Брю. – К., 2000. – 785 с.
10. <http://www.sinvest.ru>.

Надійшла до редколегії 11.02.2008